

Lausunto

24.11.2022

Asia: VN/9873/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi lahjontaa koskevaan Euroopan neuvoston rikosoikeudelliseen yleissopimukseen tehdyn varauman peruuttamisen hyväksymisestä ja laiksi rikoslain muuttamisesta.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Juristiliitto - Juristförbundet (viral. Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry) kiittää oikeusministeriötä lausuntopyynnöstä liittyen hallituksen esitykseen lahjontaa koskevaan Euroopan neuvoston rikosoikeudelliseen yleissopimukseen tehdyn varauman peruuttamisen hyväksymisestä ja laiksi rikoslain muuttamisesta ja lausuu kunnioittavammin seuraavaa:

Juristiliitto kannattaa ehdotusta.

Kuten ehdotuksessa todetaan (s. 24), kyseessä on kriminalisointi, joka määrällisesti tulisi käsiteltäväksi tuomioistuimessa enintään muutamia kertoja vuodessa (vrt. muut vastaavat rikosnimikkeet). Tästä huolimatta kriminalisoinnilla suojeltava oikeushyvä, eli luottamusta julkisen vallan riippumattomaan päätöksentekoon voidaan pitää siten tärkeänä, että kriminalisointia voidaan pitää perusteltuna jo tästä syystä. Kriminalisoinnin tarpeellisuuden lisäksi rangaistavaksi säätämistä puoltavat Suomen kansainväliset velvoitteet.

Ehdotettu kriminalisointi on muodostettu niin, että siinä säädetään ns. aktiivisesta ja passiivisesta tekemuodosta. Ehdotusta viimeisteltäessä olisi syytä vielä tarkastella sitä voidaanko näiden kahden ero ja samalla vaihtoehtoisuus kahden välillä tuoda vielä selkeämmin esille joko lakitekstiin tai sen esitöihin.

Kannatettavana voidaan pitää sitä, että ehdotuksessa rikoksen teonkuvaus on kirjoitettu muotoon, jossa jo pelkkä oikeushyvän abstrakti vaarantaminen riittää tunnusmerkistön täyttymiseen.

Kriminalisoinnin luonteen vuoksi voitaisiin pitää tarpeettomana, että kriminalisoidulta teolta vaadittaisiin konkreettisen vaaran syntymistä, sillä jo abstraktin vaaran syntyminen teon johdosta voidaan katsoa jo riittävällä tavalla vahingoittavan suojeltavaa oikeushyvää.

Erytisen kannatettavana voidaan pitää sitä, että kriminalisointi on ulotettu koskemaan oikeushenkilön rangaistusvastuuta. Soveltamisalan ulottaminen oikeushenkilön rangaistusvastuuseen voi joissain tilanteissa ratkaisevalla tavalla johtaa siihen, että vaikeissa ja epäselvissä tapauksissa rangaistusvastuu voidaan tuomita sen oikeushenkilön osalta, jonka toiminnassa rikos on tapahtunut. Kyse on tällöin mahdollisuudesta hyödyntää ns. anonyymiä syyllisyyttä, eli tilannetta, jossa voidaan näyttää toteen ilman varteenotettavaa epäilystä, että rikos on tapahtunut oikeushenkilön toiminnassa, mutta varsinaisen tekijän henkilöllisyys jää epäselväksi. Kysymys voisi olla tällöin esimerkiksi tilanteesta, jossa tiedossa olisi, että jokin tarjous on esimerkiksi kirjallisessa muodossa tms. alustalle tallennettuna todistettavasti tullut jonkin organisaation sisältä, mutta viestin lähettäjän henkilöllisyys on jäänyt epäselväksi.

Kannatettavana ehdotuksessa voidaan pitää päätöksenteon valmistelun kuulumista kriminalisoinnin piiriin (s. 37). Näin ollen kriminalisoinnilla voidaan kattaa myös tehokkaasti varsin yleiset tilanteet, joissa alempi virkamies toimii päätöksen valmistelijana ylemmälle virkamiehelle tai monijäseniselle päätöksentekuelimelle. Luonnoksessa on erinomaisella tavalla tunnistettu korruptioherkkiä julkisen sektorin toimintoja, kuten esimerkiksi julkisten hankintojen suunnittelu, jossa kysymys valmisteluun vaikuttamisesta saattaa olla hyvinkin todellinen.

Hyvänä yksityiskohtana voidaan pitää sitä, että edun käsite on pidetty samana kuin muissakin lahjusrikoksissa.

Juristiliiton mielestä huomiota tulisi kiinnittää siihen millä tarkkuudella esityksessä ehdotetaan vaikutusvallasta ilmoittaminen tai muutoin ilmaiseminen. Ehdotuksessa (s. 35) todetaan, että rangaistavaksi tulisi jo sellainen toiminta, jossa välihenkilö ”epäsuorasti” ilmoittaa omaavansa vaikutusvaltaa, jolloin vaikutusvaltaa ei tulisi ilmoittaa yksiselitteisesti. Näin ollen välihenkilön ei tarvitse suorittaa vaikutusvallan tarjoamista yksiselitteisesti niin, että tämä sanasta sanaan suoranaisesti tarjoaisi vaikutusvaltaa kolmannelle, vaan tarjous voitaisiin esittää myös muutoin esimerkiksi käyttämällä kiertoilmaisuja tms. Perusteluissa kuitenkin todetaan, että tunnusmerkistön tulisi objektiivisesti arvioiden käydä ilmi keskustelun sisällöstä ja kontekstista. Juristiliitto katsoo, että jatkovalmistelussa tulee kiinnittää huomiota siihen, että rangaistavaksi säädettävän teon tarkkarajaisuudesta pidetään erityistä huolta kriminalisoidun ilmaisun tarkkuuden ja/tai yksiselitteisyyden osalta. Käytännössä tämä tarkoittaisi esimerkiksi kyseisten perustelujen tarkentamista, tai muutoin selittämistä auki lisää.

Tuomainen Jenni
Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry